

IZ NAŠIH ŽUPA

LEPTIRI PJEVAJU

Uvjeren sam da ste čuli za planinu Vlačić. Velika, prostrana obrasla pašnjacima i zimzelenom šumom izvila se nebu pod oblake. Tisuće stada svakodnevno se vide na njoj.

Lijepo je doći, ne samo vidjeti tu ljepotu prirode, nego uživati i slušati ugodne melodije koje izvode pastiri na svojim pastirskim frulama. Osim pastira i sami stanovnici Vlačića: slavuji, ševe, češljugari, svi pjevaju. A bacite pogled i dolje u veliku udolinu odmah ćete zapaziti mali ali poznati gradić Travnik, ili kako ga još zovu: Grad pjesnika.

Kroz sam grad žubori rječica Laštva. I po stoti put kada dođem volim slušati njezin šum, jer mi se čini da ne šumi nego pjeva jednu dugu himnu o tom gradu.

Ne zaustavite se ni tu. Krenite dalje, ali ne tako daleko, samo kojih 9 km i dočekat će vas selo Guča Gora. To je mjesto ispod samog Vlačića s ostrijom klimom ali lijepo i drago. Tu živi narod koji voli pjevati, veseliti se i igrati. U ovom selu svi znaju pjevati od najmlađeg do najstarijeg. Inače cijela okolina Travnika poznata je po lijepu pjevanju. Pa s pravom mogu reći onu narodnu poslovicu: »Kad ideš kroz Travnik, nemoj pjevati, jer Travničani znaju bolje.«

Ovi leptiri pjevaju

Kako rekoh, svi pjevaju. Oni pjevaju svugdje i u svakoj prigodi. U crkvi pjevaju s posebnim oduševljenjem jer kažu: »Svete pjesme su nam posebno drage, a u crkvi pjevati znači dva puta moliti.« Nemamo nekog formiranog velikog zbora, ali zato cijela crkva pjeva. Imamo samo mali dječji zbor koji je formirala s. Lucijana Bobaš prije godinu dana. Okupljala je djecu i uvidjela da je povoljan teren za rad pa se i dala na posao. Osniva u kratkom roku mali zbor pod nazivom: »LEPTIRI«. To je bio zbor najprije od 35 djevojčica i dječaka, a danas se proširio na već 50. Velik posao, ali to je za samu sestru pjesma, kako i sama kaže. U tom zboru su djeca koja hoće i vole pjevati. Još nije bilo takve oluje koja bi spriječila njihov dolazak na pjevanje. Na probe dolaze triput tjedno, a kad treba za neke nastupe onda svaki dan. Ni ljetne ferije im nisu bez pjevanja. Preko ljeta imaju jedamput u tjednu. Sigurno da se ne pjeva samo za nastupe nego su obogatili i uljepšali svojim pjevanjem nedjeljnu dačku misu. Uglavnom se radi po crkvenoj pjesmarici koja ima bogat izbor pa nam šansone ne padnu niti na pamet. Što se tiče šansona, to sestra radi ovako: Djeca uvijek dođu na probu

ranije pa to ona iskoristi prije. Iziđe u crkveno dvorište i kroz kratku priču brzo pođe s njima pjevati. Ispjevaju sve što znaju od šansona i onda na ono pravo, tako da se djeca ne sjete upitati za njih a njoj dobro dođe to kao upjevanje.

Naša crkva je posvećena sv. Franji Asiškom. Ove godine sam na poseban način doživio ljepotu toga dana. Bila je trodnevica za taj blagdan. Treći dan trodnevne djeca su nas iznenadila svojim nastupom. Pjesmom, glumom i lijepom melodijom izvela su musical i svijetu osvijetlila sliku, život i rad Franje: »Dođi, Franjo, i popravi kuću moju što se ruši.«

Gledao sam a još više slušao »Leptire« kako pjevaju. Pjevali su kao slavuji. Nisam specijalist za glazbu ali moram reći što sam zapazio i doživio. Posebno me iznenadilo to harmonično i dinamično pjevanje, usudim se reći kristalno. Crkva puna svijeta pažljivo je slušala i promatrala te mlade i male glumce i pjevače.

Pitao sam s. Lucijanu: »Sestro, je li teško raditi s djecom?« Rekla je: »Osjećam se kao na jednoj livadi punoj cvijeća i leptira koji slijeću na njega. Uživam! To su za mene moji pjevači.« S ovim mi je sestra rekla sve. Još je nadodala i ovo: »Samo moji leptiri nisu kao oni, moji leptiri znadu i pjevati.«

Završit ću: Ljubav može sve, spremna na sve, ljubav za svoj posao i ljubav za svoj poziv.

S. L.

ČOVJEK KOJI JE UDARIO PEČAT VJERE U SRCE SVOGA NARODA

Izaslana u ime Instituta za crkvenu glazbu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu prisustvovala sam značajnim danima Simpozija o biskupu Lajči Budanoviću u Subotici od 7. do 12. listopada ove godine. Moj izvještaj neće biti ni znanstven, a ni iscrpan o svemu što se dogodilo tih dana (o tome će izići Zbornik radova) za tu značajnu ličnost bačkih Hrvata; ali će biti dojam i doživljaj ne samo toga čovjeka, već i svih onih kojima je on utisnuo pečat, znak spasenja vjere, kulture i narodnog duha. Njegovi su tih dana željeli biskupa L. Budanovića oti zaboravu (prigodom 25. obljetnice smrti), a da sami možda nisu bili svjesni koliko su oni živi svjedoci njegova života i rada.

Sve što se u Bačkoj može doživjeti od glazbe, pa od riječi i sve do likovnih ostvarenja u slami, nosi pečat čovjeka u kojemu je sva ta stvaralačka ljubav za narod utjelovljena.

Dani L. Budanovića započeli su izložbom njegovih djela iz kojih se razabire lik svećenika pastoralca, ali i strogog duhovnog Oca i Biskupa svoga naroda. Moglo se tih dana razabrati, koje sve načine uzima taj čovjek u svome pastoralnom radu, da potakne, pouči, ohrabri i usmjeri one koji su mu povjereni. On piše, izdaje molitvenike, uređuje biskupiju, odgaja mladost u ispovjedaonici, javlja se pod pseudonimima, propovijeda, pjeva, piše gramatiku na ikavskom, osniva sjemenište, gradi crkve, osniva župe. Dijelevi djedovsku vjeru u životnoj stvarnosti, odgaja povjerenost mu stado. »Sve što Budanović radi to i živi i vjeruje. Praktičan, ravan-izravan, u srcu strog i pouzdan, bio je na službu svome narodu« (biskup Kokša). Poslužiti dobru na svim poljima, a služiti Jednomu bijaše njegov cilj. Takvim se pokazuje i u glazbi. On želi da njegov narod pjeva u crkvi i u kući, na polju i zato kao pastoralac izdaje molitvenik *Slava Božja* koji doživljava deset izdanja. U njemu su mnoge pjesme i molitve, a posjeduje ga svaka kuća. *Slava Božja* je svetinja kod rođenja i smrti iz koje se crpi utjeha i nada, radost i mir. Mnogo toga se pjeva: božićni ciklus daje pečat bačkom Božiću, euharistijske pjesme »pjevaju se na blagoslovu«, i tako redom. *Slava Božja* jedinstveni je molitvenik-pjesmarica koji su svi znali napamet. Budanović nije bio glazbenik, ali je uspio da propjeva njegov narod.

Slušajući pučku pjesmu Zdrav' slatki Isuse, pravi Sin Božji, pod prilikom Kruha tu u Hostiji. O Krvi rumena za nas prolivena, u Kaležu svetom tajno sakrivena» čovjek dobiva dojam širine žitnih polja u tajni euharistijskog Kruha.

»Slava Božja bijaše pečat Dudanovićeve osobnosti. Djedovska vjera na kojoj su se odgajali naraštaji — s ortodoksnom pravovjernom katoličkom teologijom izbija iz njegova molitvenika« (Kokša).

Svi ovi bogati dani o životu i radu biskupa L. Budanovića bili su praćeni solidnim nastupima katedralnog zbora »A. Vidaković« pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić, iskusne voditeljice glazbenice. Tu su se našla djela domaćih i svjetskih autora: G. Frescobaldija, Gounoda, J. S. Bacha, I. Zajca i drugih). U svemu tome sudjelovali su i mladi glazbenici: s. Karmela Kovačević — sopran, Marija Megyeri — violina, kao i Schola cantorum sjemeništa »Paulinum« pod ravnanjem Josipa Mioča.

Pjevanje naroda tih dana u katedrali, solidne izvedbe katedralnog zbora na čelu s dobrim glazbenicima, dostojno su predstavili crkvu u Bačkoj na čelu s biskupom msgr. Matišom Zvekanovićem. Nije čudo što je iz te crkve izrastao i sam Albe Vidaković, veliki glazbenik i suvremenik mnogih velikana duha svoga kraja. Čudo je što oni ne zaboravljaju svoje velika ne te imaju osjećaja i duha oteti ih zaboravu, kako je često spominjao u svojim izvršnim komentarima Andrija Kopolović, zaslužni svećenik i predsjednik odbora za Simpozij o biskupu Lajči Budanoviću.

S. Imakulata MALINKA

KONCERTI, OPERE...

BAROKNE VEČERI U VARAŽDINU

Otvaranjem izložbe povijesnih portreta iz muzeja grada Zagreba i grada Varaždina kao i samostalno izložbe Gorana Merkaša te promocijom ploče »Jugotona« s djelima Cecchinija, Händla, Wisnera-Morgensterna, započela su u Varaždinu 23. rujna XIII. Barokne večeri. Svečanost otvorenja — uz Zagrebački kvartet i pozdravne riječi pokrovitelja Josipa Vidačića, dr. Ruže i dr. Zupanovića — bila je ovaj put u varaždinskoj Galeriji slika. Navečer su Zagrebački simfoničari i zbor RTZ s maestrom Vladimirom Kranjčevićem izveli kompozicije: Leopolda Ebnera, Wisner-Morgensterna i P. J. Haibela. Sjećanje na veliku umjetnicu Marijanu Radev dočarala je Jagoda Martinčević.

Drugog dana otvorena je izložba stručne literature iz područja glazbe u suradnji s internacionalnom stalnom izložbom publikacija iz Zagreba i varaždinskom knjižnicom i čitaonicom »Sloboda«. Istoga dana prije podne započeo je Znanstveni skup u gradskoj vijećnici s radovima dr. Danila Pokorna iz Ljubljane, Ivana Boškovića iz Splita, dr. Herberta Seiferta iz Beča, dr. Lovre Zupanovića iz Zagreba. Hranislava Đurića iz Novog Sada i mr. Zdravka Blažekovića, Ružice Bonifačić i Ennija Stipčevića iz Zagreba. Iako prijavljen dr. Zija Kučukalić i ovoga puta je iznevjerio. Navečer je u Zbornoj crkvi čazmanskog kaptola izveden koncert Mješovitog komornog zbora RKUD »Vilko Jurec« iz Varaždina s dirigentom dr. Brankom Spevcem i misom I. L. Šebelica iz 18. st. koju je izvanredno uspješno osposobio za izvođenje Anđelko Klobučar. Melodiju ove mise pronašao je prof. Saban u Remetinečkom kodeksu iz 1707. g. Društveni orkestar HGZa iz Zagreba izveo je Vivaldijev koncert za gudače u d-molu, koncert za piccolo, gudače i čembalo, simfoniju za gudače u h-molu te Concerto grosso u d-molu i Bajamontijevu Simfoniju i Requiem sa muškim zborom »Zanatlija« iz Varaždina. Dirigirao je Igor Gjadrov.

25. IX. izveli su u Koncertnoj dvorani kazališta »A. Cesarec« Tinka Muradori, Tonko Ninić, Bojan Lhotka i Jurica Murai djela: J. Ph. Rameau povodom 300. godišnjice rođenja. Sljedećeg dana u istoj dvorani izveo je Varaždinski komorni ansambl (Višnja Mažuran, čembalo; Zvonimir Chytil, flauta; Branko Mihanović, oboa; Dragutin Matišić, violina; Darij Milković, čelo; Zvonimir Stanislav, fagot) kompozicije Couperina i Telemanna.

28. IX. izveden je pijanistički koncert Ksenije Kos s djelima Couperina i Rameaua, dok je drugi dan u Zbornoj crkvi čazmanskog kaptola izveden koncert Zagrebačke filharmonije s kompozicijama J. S. Bacha i Händla (čembalo Višnja Mažuran) pod vodstvom maestra Pavla Dešpalja.

1. i 2. X. izvođena je u koncertnoj dvorani kazališta »A. Cesarec« jednočinska komična opera G. B. Pergolesija *Služavka-gospodarica*. Operu su na scenu postavili: režiser i scenograf Petar Veček, kostimograf Vanda Tuđa-Strahonja, dirigent Slavko Magdić uz soliste Dariju Hreljanović, Marijana Jurišić i Čedu Vujić te festivalski orkestar. Drugog dana otkazan je zbog bolesti koncert čembalisticke iz Praga Zuzane Ružičkove, ali je sretnom okolnošću nastupila čembalistica iz Beograda Smiljka Isaković izvevši kompozicije: Rameaua, Couperina, Chambonnièresa, Peersona, Byrda, Crofta, Pichija kao i dva anonimusa iz Španjolske.

Kulminacija kvalitete i interesa bila je 5. X. u crkvi čazmanskog kaptola. Nastupio je Simfonijski orkestar sjevernonjemačkog radija iz Hannovera i Mješovitog zbora ansambla solista Visoke škole za glazbu iz Hamburga djelom G. F. Händla *Samson* (kod nas prvi puta izvedeno). Solisti su bili: Elke Andiel kao Dalila, Gisela Pohl kao Micah, Aldo Baldin kao Samson, Gerhardt Faustich kao Manoaah i Erich Stumm kao Harapha. Dirigirao je Roland Bader iz Berlina.

»VBV« kao specifičan barokni festival u svojem dosadašnjem razvitku pronalazi različite akcije, kojima želi osvijetliti i dokumentirati našu kulturu iz toga razdoblja, i to ne samo muzičku! Tu je u prvome redu Znanstveni skup sa svojim akcijama, zatim izložbe slika, odijela, posuda, cvijeća i kulinarstva itd. Ova manifestacija stvara u gradu posebnu klimu, dotjeruju se i osvjetljuju barokna zdanja, kulturno-umjetnički amaterizam regije takmiči se za nastup na toj manifestaciji dajući svoj obol neprolaznim umjetničkim vrijednostima. Na zadnjem koncertu podijeljen je program idućih »VBV« u 1984. g.

Marijan ZUBER

TUGOMIR FRANC pjevač, bas-bariton (Zagreb, 8. veljače 1935. — Beč, siječnja 1983.). Pjevanje je učio na Glazbenoj Akademiji u rodnome Zagrebu kod prof. Zlatka Sira i prof. Lava Vrbanica. Debitirao je 1959. godine u Zagrebu kao Samuel u *Krabuljnom plesu* Verdija, a nastupao je i u epizodnim ulogama. Herbert von Karajan ga je primio u Državnu operu u Beču, gdje je usavršavao basovski registar kod Elisabeth Rado, i to je zadnjih dvadesetak godina ostvario lijep broj basovskih uloga.

»Umjetnik profinjene muzikalnosti, plemenitog, mekog i fleksibilnog glasa« (ME, I, 601). Pjevaču s ovim odlikama — kako se o njemu izrazio dr. Krešimir Kovačević — otvorila su se vrata mnogih velikih opernih kuća u Francuskoj, Italiji, Švicarskoj, Švedskoj itd, a u Njemačkoj posebno je bio zapažen na nekoliko glazbenih Festivala u Bayreuthu. Na Svečanom glazbenim igrama u Salzburgu 1964. pjevao je u *Lucio Silla*, 1965. u *Boristu Godunovu* i *Elektri*. I idućih godina rado je posjećivao Salzburg te u nekoliko navrata pjevao Mozartove arije. Osim na opernoj sceni nastupao je i kao oratorijski i koncertni pjevač. Ljepotu pjevanja i umjetničku profinjenost ostavio je mladima i na gramofonskim pločama.

A. M.